

Nr 14.

Ankom till riksdagens kansli den 10 december 1946 kl. 3 em.

Utrikesutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige å ena, samt Amerikas Förenta Stater, Frankrike, Storbritannien och Norra Irland å andra sidan verkställd skriftväxling rörande tyska tillgångar i Sverige m. m.

Genom en den 1 november 1946 dagtecknad, till utrikesutskottet hänvisad proposition, nr 367, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag ur statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för den 1 november 1946 samt med överlämnande av en mellan Sverige å ena, samt Amerikas Förenta Stater, Frankrike, Storbritannien och Norra Irland å andra sidan, den 18 juli 1946 verkställd skriftväxling rörande tyska tillgångar i Sverige m. m., föreslagit riksdagen dels att, med godkännande av skriftväxlingen, bemyndiga Kungl. Maj:t att sätta den därigenom träffade uppgörelsen i kraft, dels att förklara, att riksbanken skall äga verkställa viss utbetalning.

I fråga om skriftväxlingens text får utskottet hänvisa till propositionen.

Av det vid propositionen fogade utdraget ur statsrådsprotokollet framgår bland annat följande:

Allierade deklARATIONER.

Till grund för de allierade regeringarnas framställningar ha lagts vissa av dem utfärdade och publicerade deklARATIONER i hithörande frågor. Sålunda utfärdades i januari 1943 en av flertalet allierade stater undertecknad deklARATION rörande egendom härrörande från de ockuperade länderna. Denna deklARATION, vilken bragtes till svenska regeringens kännedom genom note från härvarande brittiska beskickning, innehöll en förklaring, att de allierade nationerna ämnade göra sitt yttersta för att omintetgöra fiendens plundringsmetoder och därför förbehölle sig rätt att ogiltigförklara alla transaktioner — oavsett deras formella gestaltning — avseende egendom i de av fienden ockuperade eller kontrollerade områdena. I en särskild deklARATION av den 22 februari 1944, utfärdad av amerikanska, brittiska och sovjetryska finansministerierna, varnades de neutrala länderna för transaktioner med avseende å rövat monetärt guld. Även denna deklARATION bragtes till svenska regeringens kännedom genom noter från härvarande brittiska och amerikanska beskickningar.

Vid den i Bretton-Woods i Förenta Staterna under sommaren 1944 av de allierade nationerna anordnade konferensen för penning- och finansfrågor, antogs jämväl en resolution, Nr VI, vari rekommenderas vissa åtgärder i förhållande till de neutrala länderna med avseende å såväl från ockuperade länder härrörande egendom som fiendeegendom i allmänhet. Beträffande egendom som rövats från de ockuperade länderna borde, enligt resolutionen, de neutrala staterna uppmanas att inom sina respektive områden vidtaga åtgärder för att förebygga överlåtelser eller andra dispositioner av sådan egendom, att framskaffa och avskilja densamma samt att hålla den till förfogande för vederbörande myndigheter efter befrielsen. I fråga om den i neutrala länder befintliga fiendeegendomen krävdes i resolutionen åtgärder för att förebygga undangömmande med svikliga medel eller annorledes av all egendom, som tillhör eller påstås tillhöra regering, enskilda eller institutioner inom fiendeländerna eller de fientliga ledarna och deras medhjälpare. Slutligen förutsattes, att de neutrala staterna skulle underlätta denna egendoms utlämnande till efterkrigsmyndigheterna.

Såsom motivering till dessa rekommendationer åberopades bl. a. att fiendeländernas ledare och medborgare liksom deras medhjälpare sökte överföra tillgångar till och genom neutrala länder i syfte att dölja dem för framtida bruk, för vidmakthållande av sitt inflytande och skapandet av världshegemoni, att de tillägnat sig ockuperade länders och deras invånares egendom genom öppen eller förtäckt plundring, ofta genom till synes legala metoder med hjälp av sina lydregeringar, samt att därvid »kedjan av äganderätt och kontroll» genom försäljningar eller andra former av överlåtelse ofta dragits genom ockuperade och neutrala länder, varigenom uppspårnings- och utredningsarbetet gjorts till en internationell fråga.

Bretton-Woods-resolutionen bragtes den 2 oktober 1944 officiellt till svenska regeringens kännedom genom skrivelser från brittiska och amerikanska sändebuden till utrikesministern, varvid hemställdes att svenska regeringen måtte vidtaga erforderliga åtgärder för tillgodoseende av de syften, som kommit till uttryck i resolutionen. Ett stort antal allierade regeringar anslöto sig sedermera till denna hemställan.

Förhandlingar med de allierade 1944—1945.

Frågan om Sveriges medverkan för uppfyllandet av Bretton-Woods-resolutionens syften upptogs till närmare diskussion från brittisk och amerikansk sida inom ramen för de handelspolitiska förhandlingar — de s. k. tripartitförhandlingarna — vilka fördes med Sverige under vintern 1944—45. Därvid gingo de allierade önskemålen i första hand ut på införandet av en betryggande kontroll över den här befintliga fientliga egendomen, i främsta rummet den tyska, och därjämte på åtgärder för återställande av den från de ockuperade länderna rövade egendom, som här i landet kunde påträffas.

Efter preliminära diskussioner i London och Washington inleddes i april 1945 i Stockholm förhandlingar i ämnet med härvarande brittiska och amerikanska beskickningar, biträdda av från Washington utsända sakkunniga.

Under dessa förhandlingar, vilka fördes parallellt med överläggningar om den svenska varuinförseln västerifrån, framlades från allierad sida ett förslag till avtal, varigenom kontrollen över de tyska tillgångarna i Sverige skulle i detalj regleras. Enligt förslaget skulle bl. a. alla tyska och japanska tillgångar, vare sig de hade formen av äganderätt eller andra direkta eller indirekta intressen, blockeras eller »frysas». Undantag från blockeringen skulle medgivas endast i samförstånd med de allierade myndigheterna. Ett särskilt organ, vari svenska och allierade myndigheter skulle vara representerade, skulle behandla frågor om kontrollens tillämpning och om undantag från blockeringen. Frågan om den slutliga dispositionen av den sålunda spärrade egendomen berördes emellertid icke i det allierade förslaget.

Från svensk sida förklarade man sig beredd att genom interna svenska åtgärder söka uppfylla Bretton-Woods-resolutionens rekommendation beträffande rövad egendom. Rörande kontrollen av fiendeegendomen hänvisades till de successiva skärpningarna i den svenska valutakontrollen under de senare åren, särskilt genom de i oktober 1944 vidtagna ändringarna i valutaförordningen. Därvid hade jämväl Bretton-Woods-resolutionens syften i viss mån beaktats genom införande av ökad kontroll över kapitalrörelser från utlandet till Sverige. Genom valutakontrollen, liksom genom den ordning för transferring, som gällde enligt clearingavtalen, hade redan på ett tidigt stadium skapats hinder för kapitalflykt till Sverige från axelmakterna. Därjämte hade man genom den av valutakontoret i februari 1945 påbjudna deklARATIONEN av fordringar på och skulder till utlandet vid 1944 års utgång, vunnit överblick även över fiendeländernas egendom här i landet, i den mån denna utgjordes av likvida tillgångar. Emellertid vore man å svensk sida även beredd överväga införandet av en kontroll, som mer direkt toge sikte på en blockering och övervakning av särskilt de tyska tillgångarna i riket. En sådan kontroll, liksom även ett återställande av rövad egendom, i den mån ej gällande civillag möjliggjorde en sådan, krävde emellertid riksdagens medverkan för skapandet av erforderligt legislativt underlag. Utformningen av detta, liksom handhavandet av den kontroll, som kunde befinnas erforderlig, vore emellertid en intern svensk angelägenhet, beträffande vilken man förbehölle sig full handlingsfrihet. Man önskade därför icke avtalsmässigt reglera de svenska åtgärderna i ämnet, ehuru man samtidigt utginge från att dessa, i materiellt hänseende, skulle i huvudsak tillfredsställa de allierade önskemålen.

Svensk lagstiftning.

Medan de angivna förhandlingarna pågingo, framlades vid slutet av 1945 års lagtima riksdag förslag till lagstiftning, avsedd att möjliggöra ytterligare åtgärder i Bretton-Woods-resolutionens anda. Dessa förslag, vilka av riksdagen antogos, ledde till utfärdandet den 29 juni 1945 av *dels* lagen om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom m. m., (nr 520) och *dels* lagen om kontroll å viss utländsk egendom m. m. (nr 522).

Genom förstnämnda lag inrättades ett särskilt förfarande för återställande av egendom, som folkrättsstridigt frånhänts medborgare i ockuperat land,

även i de fall då egendomen innehades av någon som förvärvat den i god tro. Den sistnämnda lagen, den s. k. kontrollagen, öppnade möjlighet att anordna särskild kontroll och övervakning av utländsk egendom i riket, när sådan befines erforderlig i anledning av kapitalflykt till Sverige eller eljest med hänsyn till de av kriget föranledda utomordentliga förhållandena. Sådan kontroll kan i första hand anordnas genom skingringsförbud. Även mer ingripande säkerhetsåtgärder äro enligt lagen möjliga, nämligen i form av kvarstad, som kan tillgripas, därest det skäligen kan befaras, att egendomen i strid mot skingringsförbudet undanstickes eller förstöres. Kvarstad kan under enahanda förutsättning även tillgripas med avseende å egendom, som formellt framträder som svensk, nämligen egendom som tillhör svensk juridisk person, vari förefinnes ett bestämmande utländskt inflytande. För handhavandet av de kontroll- och förvaltningsuppgifter, som avses i den nya lagstiftningen, inrättades från och med budgetåret 1945/46 en speciell administrativ myndighet, flyktkapitalbyrån, samt en särskild nämnd, restitutionsnämnden, med väsentligen judiciella funktioner (prövning av, förutom frågor om återställande av rövad egendom, huvudsakligen sådana angående förordnande om kvarstad).

Med stöd av kontrollagen infördes skingringsförbud å all tysk egendom här i riket — genom kungörelse 29 juni 1945 (nr 526) — varjämte i en samma dag utfärdad särskild kungörelse påbjöds skyldighet att deklarerera dylik egendom till flyktkapitalbyrån.

Undersökningar för att bringa i dagen dolda tyska tillgångar igångsattes jämväl, varvid uppgifter erhållna genom de allierade myndigheterna ofta kommo till användning. Svenska bolag med tyska intressenter underkastades genom flyktkapitalbyråns försorg ingående granskning. Under detta arbete visade det sig snart erforderligt att skapa möjligheter för mer vittgående ingripanden, särskilt beträffande de här i riket bildade bolag, som utgjorde dotterbolag till tyska företag eller eljest stodo under tyskt inflytande. I anledning härav framlades för riksdagen i november 1945 förslag till lag om administration av vissa bolag m. m. Rörande syftet med detta förslag framhöll chefen för justitiedepartementet vid förslagets remiss till lagrådet bl. a.:

Det har sålunda blivit alltmer uppenbart, att det tyska sammanbrottet och Tysklands uppdelning i olika ockupationszoner skapat en oreda i hithörande rättsförhållanden, vilken icke synes bliva av korvarig natur. Genom fredsfördrag sanktionerad regerings- och lagstiftningsmakt saknas och några enhetliga regler för de tyska handels- och industriföretagens behandling inom de olika ockupationszonerna ha icke meddelats. Härtill kommer, att någon av alla parter erkänd ordning beträffande den tyska egendomen utanför Tyskland icke finnes.

Förutom av de svårigheter, som denna oklarhet i det rättsliga läget föranleder kompliceras situationen av de rent praktiska följderna av den stränga avspärrning som rått alltsedan den tyska kapitulationen. Denna avspärrning begynte som bekant för Sveriges del redan tidigare — i och med den inskränkning i handels- och affärsförbindelserna med Tyskland som genom ensidiga svenska åtgärder genomfördes vid årets början och utmynnade i

inställandet av alla betalningar över svensk-tyska clearingen i april. Icke heller denna rent faktiska avspärrning, som sålunda nu varat i över ett halvt år synes komma att hävas inom den närmaste framtiden.

Uppenbart är, att dessa olika omständigheter skapat betydande svårigheter i främsta rummet för sådana företag, vilka för sin verksamhet varit finansierade eller kommersiellt beroende av Tyskland. Dessa företags rörelse har i många fall krävt tillförsel av råvaror eller halvfabrikat eller av tekniska hjälpmedel från Tyskland, en tillförsel som numera upphört. Hos många av företagen har en inskränkning av rörelsen redan måst ske, och svårigheter att uppbringa medel för dennas fortsättande ha på sina håll inställt sig. Möjligheterna för företagen att för rörelsens upprätthållande knyta nya affärsförbindelser med utlandet eller att utveckla tidigare bestående sådana med de allierade länderna synas ofta vara stängda främst på den grund att ett stort antal av företagen äro uppförda på de allierades s. k. svarta listor.

Det synes uppenbart, att i det här skildrade läget starka skäl tala för åtgärder från det allmännas sida varigenom samhällets intresse av produktionens och sysselsättningens upprätthållande tillvaratages. Att åtgärder i detta syfte som regel äro i vederbörande företags eget intresse ligger i sakens natur. Många gånger torde företagets överlåtelse på nya händer erbjuda den lämpligaste utvägen för rörelsens fortsättande. Det kan därvid tänkas, att företaget eller dess tillgångar äro av den art, att det allmänna kan böra i en eller annan form övertaga desamma. Fall kunna å andra sidan förekomma, då företagets betydelse för folkförsörjningen är så ringa, att avveckling och likvidation synes naturlig. För de syften som nu angivits kunna mer vittgående åtgärder bliva erforderliga än de som förutsetts i den gällande lagstiftningen. Det närmare bestämmandet av formerna för ingripandet är uppenbarligen ett mycket ömtåligt spörsmål. Med tanke särskilt på de fall då överlåtelse av egendom eller avveckling av viss verksamhet kan befinnas påkallad vill jag framhålla att i betraktande av de olika rättsanspråk, som kunna göras gällande beträffande egendomen eller verksamheten, särskilda anstalter kunna böra vidtagas för att säkerställa en såvitt möjligt rättvis värdering.»

Sedan riksdagen antagit lagförslaget, utfärdades lag i ämnet den 14 december 1945 (nr 885). Enligt denna lag, den s. k. administrationslagen, kan offentlig administration, på föranledande av flyktkapitalbyrå och efter beslut av restitutionsnämnden, anordnas för svenskt aktiebolag eller annan juridisk person, vari finnes ett bestämmande tyskt inflytande. Förutsättning härför är att åtgärden befinnes erforderlig för att vinna kontroll över företagets verksamhet, eller att den med hänsyn till av kriget föranledda, utomordentliga förhållanden prövas nödig för säkerställande av en ändamålsenlig och ur allmän synpunkt lämplig användning av företagets egendom. Även om det utländska inflytandet ej kan anses bestämmande, kan företaget sättas under administration, under förutsättning att samtycke därtill lämnas av dess beslutande organ. Genom en samtidigt antagen ändring av kontrollagen erhöles en motsvarande utvidgning av möjligheten att anordna kvarstad å egendom, som tillhör utländskt rättssubjekt och alltså även formellt är utländsk.

Bolag, som satts under administration företrädes utåt av administratören, vilken utövar de befogenheter, som tillkomma bolagsstämma, styrelse och övriga bolagets organ. Administratören äger dock icke överlåta bolaget till

hörig fast egendom, ej heller överlåta bolagets rörelse eller nedlägga densamma eller föranstalta om frivillig likvidation, utan tillstånd av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av flyktkapitalbyrån. I vissa fall kräves för dylika åtgärder jämväl samtycke från bolagets ordinarie organ. Egendom, som belagts med kvarstad, må försälas, om den är underkastad snar förstörelse eller hastigt fallande i värde eller kräver alltför kostsam vård, eller om det finnes erforderligt för att egendomen skall komma till en ändamålsenlig och ur allmän synpunkt lämplig användning.

Med stöd av de sålunda vidgade befogenheterna kunde avvecklingen av vissa tyska tillgångar påbörjas, i första hand genom avyttring av här befintliga varulager och vissa andra reall tillgångar. De likvider som inflyta vid sådana försäljningar, inbetalas å den svensk-tyska clearingen i enlighet med gällande föreskrift, att alla betalningar till förmån för någon i Tyskland skola verkställas genom dylik inbetalning. I fråga om de här bildade tyska dotterbolagen hava försäljningsåtgärder endast i undantagsfall kommit till stånd. Såsom förberedelser till avvecklingen har emellertid, i de fall då moderbolagens aktier befinna sig i Sverige, dessa belagts med kvarstad, medan administrator tillsatts för dotterbolagen, när aktierna finnas i Tyskland.

Fortsatta överläggningar med de allierade.

Jämsides med dessa interna svenska åtgärder bedrevos fortsatta överläggningar med de allierade, som därvid höllos orienterade om ändringarna i den svenska lagstiftningen, liksom om kontrollorganens verksamhet. Från svensk sida betonades dock städse, att handhavandet av kontrollen måste betraktas såsom en rent svensk angelägenhet, ehuru man vore beredd att lämna de allierade upplysningar om kontrollens utveckling i stort och om kontrollorganens beslut i frågor av gemensamt intresse, ävensom att utbyta informationer av betydelse för uppspårandet av dolda tyska tillgångar. Sedan det material, som inkommit genom den den 29 juni 1945 påbjudna deklARATIONEN av tysk egendom, bearbetats, överlämnades till de allierade en sammanställning av materialet.

Spörsmålet om den slutliga dispositionen av de tyska tillgångarna hade vid överläggningarna med de allierade ställts på framtiden. Efter den tyska kapitulationen utfärdade emellertid de allierade huvudmakterna den 5 juni 1945 en deklARATION, vari fastslogs, att de allierade övertagit den högsta makten i Tyskland med alla därav härflytande administrativa och legislativa befogenheter. Kort efter denna deklARATION framförde de amerikanska och brittiska sändebuden en hemställan från de fyra ockupationsmakternas regeringar att få övertaga den tyska »officiella» egendomen i Sverige, d. v. s. de tyska ämbetslokalerna, i första hand beskickningshuset och den egendom, som där finnes vid sammanbrottet. Det framhölls vid denna démarche, att det väsentliga vore att erhålla obegränsad tillgång till beskickningens byggnad och arkiv. I det svar, som utrikesministern avgav den 18 juni 1945, meddelades, att de tyska ämbetslokalerna och den där förvarade egendomen omhänderhades av utrikesdepartementet men skulle hållas tillgängliga för

de fyra allierade regeringarna. I anslutning härtill erhöles dessas beskickningar tillgång till lokalerna, varjämte arkivalierna överlämnades till dem. En här bildad »interallierad kommitté för kontroll av den tyska statsegendomen i Sverige» framförde sedermera genom brittiske ministern vissa önskemål beträffande dispositionen av den egendom, som ansågs tillhöra tyska beskickningen och dess underavdelningar. Dessa önskemål blevo i huvudsak bifallna.

Frågan om rätten till och dispositionen av övrig tysk statsegendom samt enskilda tyska tillgångar bär i riket upptogs från allierad sida först i början av augusti 1945. Kort dessförinnan hade, som bekant, de allierade regeringarna vid konferensen i Potsdam beslutat uppdraga åt kontrollrådet i Berlin att vidtaga lämpliga åtgärder för utövandet av kontroll och förfoganderätt över sådana tyskägda tillgångar i utlandet, som icke redan stode under de förenade nationernas uppsikt. Samtidigt överenskommo de fyra makterna om en uppdelning av dessa tillgångar, varigenom Sovjetunionen avstod från anspråk på delaktighet i de tyska tillgångarna i utlandet med undantag för de i Bulgarien, Finland, Ungern, Rumänien och östra Österrike befintliga. Den tyska egendomen i de s. d. neutrala länderna i Europa skulle alltså tillkomma de västallierade nationerna.

Till fullföljande av dessa beslut meddelade de tre västallierade regeringarna, genom i stort sett likalydande noter till utrikesdepartementet den 3 och 4 augusti, att ockupationsmakterna gjorde gällande anspråk på rätten till och kontrollen över (claim title to and control of) de tyskägda och tyskkontrollerade tillgångarna i Sverige. Svenska regeringen anmodades att icke vidtaga någon åtgärd, som kunde stå i strid med dessa anspråk.

I det svar, som jag den 4 augusti 1946 avgav till de allierade ministrarna, hemställdes om närmare upplysning rörande rättsgrunden för de av ockupationsmakterna framförda anspråken på enskild tysk egendom i Sverige. Det vore visserligen välkänt, att de ockuperande staterna övertagit makten i Tyskland och att de följaktligen i vissa avseenden hade ställningen av en regering i Tyskland. Emellertid torde icke ens en nationell tysk regering, enligt i de flesta länder, inbegripet Sverige, tillämpad rätt, erkännas ha laglig befogenhet att övertaga eller disponera över tyskägda privat egendom i andra länder. De svenska domstolarna kunde knappast antagas acceptera som tillräcklig grund för befogenheten att disponera över sådan egendom endast ett anspråk från de ockuperande makterna rörande deras rätt till tysk egendom. Vidare erinrades om svenska regeringens tidigare förklaringar att frågan om det slutliga förfogandet över den tyska egendomen i Sverige icke finge anses prejudicerad genom de åtgärder, som å svensk sida vidtagits för dess blockering och kontroll. Denna reservation förklarades gälla icke blott tysk privat egendom i Sverige utan även här befintlig tysk statsegendom.

Något svar på denna förfrågan erhöles icke, och den principiella frågan om rätten till de tyska tillgångarna återupptogs tills vidare icke från allierad sida. Av de konversationer, vilka fortlöpande fördes angående kontrollen och förvaltningen av dessa tillgångar, framgick emellertid, att man å allierad sida

icke uppgivit sin principståndpunkt utan tvärtom fäste stort avseende vid att de allierade regeringarnas rättsanspråk till fullo respekterades. Denna inställning trädde bl. a. i dagen, när fråga uppstod om försäljning av tyska tillgångar i Sverige i enlighet med den svenska lagstiftningen. Därvid krävdes å allierad sida, att någon försäljning icke skulle äga rum utan de allierades godkännande, såväl av försäljningsvillkoren som av de ifrågakommande köparna. Det framhölls också, att, därest försäljning komme till stånd utan dylikt samtycke, man från allierad sida ämnade tillgripa svartlistning för att avskräcka eventuella intressenter från förvärv av egendomen i fråga. Det framgick vidare, att man på allierat håll alltjämt önskade få till stånd ett mer intimt samarbete vid utövandet av kontrollen över den tyska egendomen i Sverige.

Med hänsyn härtill ansågs det påkallat att från svensk sida ånyo understrika, att frågan om administreringen och kontrollen av den tyska egendomen här i riket vore en intern svensk angelägenhet, och att man därvid icke kunde anse sig förpliktad att inhämta allierat samtycke till de åtgärder, som befunnas påkallade. Deklarationer i denna riktning avgåvos bl. a. den 20 september vid sammanträde med de allierade beskickningarna och den 7 februari 1946 i form av ett till dem överlämnat memorandum. I detta memorandum erinrades, att något klarläggande från de allierades sida av den legala grunden för deras anspråk på rätten till de tyska tillgångarna i Sverige icke skett, samt att man å svensk sida icke kunnat finna någon sådan grund i gällande internationell rätt. Svenska regeringen kunde därför icke grunda sitt handlande på påståendet att de allierade makterna skulle ha förvärvat rätt till den tyska egendomen i Sverige, och att denna skulle vara underkastad allierad myndighet. Emellertid påpekades, att svenska regeringen, i full överensstämmelse med det från allierad sida tillkännagivna syftet, vore beslutet tillse, att tyska intressen i svenskt industriellt och ekonomiskt liv avlägsnades. Det förklarades ytterligare, att, ehuru kontrollen över tyska tillgångar i Sverige utformats i nära samarbete med de allierade representanterna, Sverige icke kunde förbinda sig att de dispositioner beträffande sådana tillgångar, som vore av omständigheterna påkallade, skulle på förhand underställas de allierade myndigheterna för godkännande. Beträffande det slutliga förfogandet över de tyska tillgångarna erinrades jämväl om tidigare av svenska regeringen gjorda reservationer för svenska fordringar på Tyskland.

Inbjudan till förhandlingar i Washington.

Kort efter överlämnandet av detta memorandum mottog utrikesdepartementet genom de amerikanska, brittiska och franska sändebuden en inbjudan till svenska regeringen att till Washington sända ombud för träffandet av en överenskommelse rörande de tyska tillgångarna i Sverige, närmare bestämt angående det sätt på vilket dessa tillgångar bäst kunde förvaltas, likvideras och disponeras för skadestånds- och återuppbyggnadsändamål. Överläggningarna skulle jämväl omfatta de frågor av valutateknisk art, som kunde

uppkomma på grund av de inflytande medlens användning för de angivna ändamålen, varjämte man förväntade att uppgörelse kunde träffas om ett administrativt förfarande för fullt samarbete mellan de svenska och allierade myndigheterna.

Såsom grund för dessa förslag åberopades en av det allierade kontrollrådet i Berlin den 30 oktober 1945 utfärdad lag angående övertagandet av tyska tillgångar i utlandet, vars text överlämnades samtidigt med inbjudan. Särskilt fästes svenska regeringens uppmärksamhet på ett uttalande i lagen enligt vilket det vore de allierades bestämda avsikt att övertaga kontrollen av alla tyska tillgångar i utlandet och undandraga dem tysk äganderätt. Huvudsyftet härvidlag vore fullständig eliminering av Tysklands ekonomiska möjligheter att börja ett nytt krig samt dessa tillgångars användande till hjälp, skadestånd och återuppbyggnad (relief, reparation and rehabilitation) av de länder, som härjats genom tyskt överfall. Återuppbyggnaden av dessa länder vore väsentligen beroende av att de kunde erhålla medel till varuimport trots deras nuvarande, oförmånliga valutaläge. Ett realiserande av de tyska utlandstillgångarna för skadeständsändamål skulle befrämja dessa länders handel med Sverige och därmed Sveriges deltagande i det europeiska återuppbyggnadsarbetet. I betraktande härav förutsatte de allierade regeringarna, att svenska regeringen ville tillerkänna den angivna lagen full verkan och lämna sin medverkan vid dess tillämpning.

I det svenska svaret på de allierade inbjudningsnoterna, vilket avgavs den 28 februari, förklarades, att svenska regeringen varken enligt internationell rätt eller svensk konstitutionell eller civil lag vore berättigad att till de allierade överlämna tysk egendom i Sverige eller vid försäljning därav inflytande medel. Särskilt bestredes, att den åberopade, av kontrollrådet utfärdade lagen kunde inför svenska domstolar och myndigheter utgöra en grund för anspråk i denna riktning. Svenska regeringen vore emellertid beredd att gemensamt med de allierade undersöka frågan i ljuset av de angivna syftmålen och med hänsyn tagen till alla de omständigheter, som måste beaktas i förevarande sammanhang. Vad beträffade de syftmål, som de allierade angivit, nämligen elimineringen av den tyska krigspotentialen och återuppbyggnadsarbetet i de krigshärjade länderna, erinrades om att Sverige redan vore aktivt verksamt för deras befrämjande. Det framhölls, att frågan om återuppbyggnaden, vilken enligt svenska regeringens uppfattning krävde snabba åtgärder, icke borde sammanlänkas med den intrikata frågan om de tyska tillgångarna i Sverige.

Slutligen föresloge svenska regeringen en utvidgning av föremålet för de planerade överläggningarna: Enligt inkomna rapporter hade svenska tillgångar i Tyskland, särskilt industriell utrustning tillhörig svenska intressenter, övertagits av ockupationsmyndigheterna och i vissa fall till och med bortförts. Varken svenska regeringen eller de svenska intressenterna hade emellertid varit i tillfälle att utröna i vilken utsträckning svensk egendom på detta sätt disponerats för skadeständs- eller andra ändamål. Svenska regeringen önskade därför upplysning om dessa dispositioner liksom om grunden härför.

Det framhölls vidare från svensk sida, såväl i nämnda svarsnote som i den fortsatta skriftväxlingen i frågan, att det syntes önskvärt, att de begärda upplysningarna angående grunden för de allierades krav samt angående den svenska egendomen i Tyskland erhöles, innan det föreslagna mötet i Washington toge sin början.

I början av maj återkommo de allierade med förnyad inbjudan till Washington, varvid även den allierade ståndpunkten rörande den rättsliga sidan av frågan om de tyska tillgångarna angavs i huvuddrag. Därvid åberopades i första hand den tidigare berörda deklARATIONEN i Berlin den 5 juni 1945 och den med stöd därav av kontrollrådet utfärdade lagen den 30 oktober 1945. Samtidigt underströks, att den föreliggande frågan icke i främsta rummet vore av legal natur. Frågan vore i stället, huruvida Sverige ville samarbeta med de allierade för genomförandet av de syften, vartill lagen givit uttryck.

Det hemställdes nu, att svenska regeringen måtte sända representanter till Washington, så att de föreslagna förhandlingarna kunde taga sin början i mitten av maj månad. Därvid önskade man å allierad sida behandla följande ämnen: 1) egendom i Sverige, ägd eller kontrollerad av tyskar; eliminering av tyska intressen och användandet av därvid influtna medel för hjälp till återuppbyggnad av de områden, som plundrats och härjats genom tysk aggression; 2) »rövad» egendom, inklusive guld och konstverk; 3) hemvändandet av icke önskvärda tyska medborgare och tyska myndighetspersoner samt dispositionen av deras egendom; 4) tyska patent och varumärken; 5) den svenska kontrollagstiftningens och administrationens omfattning. Ytterligare ett antal mer eller mindre tekniska frågor i samband med kontrollen av den tyska egendomen i Sverige hade tagits upp på dagordningen.

Efter en tillfredsställande lösning av de angivna frågorna vore de allierade beredda att diskutera även följande ämnen: 1) de s. k. svarta listorna, 2) de spärrade svenska tillgångarna i USA, 3) de svenska tillgångarna i Tyskland. Man vore jämväl beredd att till diskussion upptaga frågan om svensk representation i Tyskland, liksom varje annan fråga av gemensamt intresse, som svenska regeringen önskade föreslå till behandling.

Sedan Kungl. Maj:t den 24 maj beslutat antaga inbjudan till förhandlingar i Washington, avreste en svensk förhandlingsdelegation, under ordförandeskap av f. d. justitierådet Sandström, till Förenta Staterna den 27 maj 1946.

Skadeståndsfrågan och förhandlingar med övriga neutrala.

De allierades strävan att få till stånd en överenskommelse med Sverige i fråga om de tyska tillgångarna utgjorde uppenbarligen ett led i den plan, som uppgjorts för dispositionen av den tyska egendomen i de neutrala länderna överhuvud. Denna plan hade, i nära anslutning till de vid Potsdamkonferensen 1945 fattade besluten, närmare utformats genom den i Paris i januari 1946 undertecknade konventionen rörande det tyska skadeståndet. I denna överenskommelse, som biträdades av Förenta Staterna, Storbritannien och Frankrike samt 15 av de mindre, allierade staterna, bekräftas,

att de tyska tillgångarna i de neutrala länderna skola undandragas tysk äganderätt och kontroll samt likvideras eller disponeras på sätt, som Förenta Staterna, Storbritannien och Frankrike bestämma i enlighet med de avtal, som kunna träffas med vederbörande neutrala stater. De medel, som inflyta vid likvidationen av egendomen, skola såsom skadestånd fördelas mellan signatärmakterna genom en för ändamålet inrättad skadeståndskommission med säte i Bryssel (Inter-Allied Reparation Agency). I överenskommelsen fastställs även signatärmakternas procentuella andelar i denna del av det tyska skadeståndet. Enligt denna fördelning skola Förenta Staterna och Storbritannien erhålla vardera 28 %, Frankrike 16 % medan återstående 28 % fördelas mellan de mindre allierade, varvid exempelvis Jugoslavien erhåller 6,6 %, Holland 3,9 %, Norge 1,3 % etc.

Verkställighet av dessa beslut förutsatte uppenbarligen överenskommelser med en var av de neutrala stater, där tysk egendom vore tillfinnandes. I detta syfte vände man sig i första hand till Schweiz, med vilket land underhandlingar inleddes i Washington i mars 1946. Dessa underhandlingar, som tidtals ajournerades på grund av svårigheten att finna en för båda parter godtagbar lösning, ledde emellertid den 25 maj till en uppgörelse, som i huvudsak innebär följande:

De schweiziska myndigheterna skola fullfölja tidigare påbörjade undersökningar för uppdagandet av i Schweiz befintlig egendom, som tillhör eller kontrolleras av i Tyskland boende tyska medborgare, samt likvidera denna egendom. De tyskar, som beröras av dessa åtgärder, skola erhålla ersättning i tysk valuta. Hälften av de belopp, som erfordras för denna ersättning, skall tagas ur schweiziska tillgodohavanden i Tyskland.

Av de medel, som inflyta genom likvidationen av den tyska egendomen i Schweiz, skall hälften tillfalla Schweiz och disponeras på sätt schweiziska regeringen bestämmer; den andra hälften ställes till de allierades förfogande för återuppbyggnad av de krigshärjade länderna. Av denna sista del skall 50 miljoner schw. francs såsom förskott omedelbart ställas till de allierades förfogande för bistånd åt de offer för nazistregimen, som icke kunna repareras.

Efterforskningen och likvidationen av den tyska egendomen i Schweiz skall övervakas av en blandad kommission, vari envar av de tre allierade regeringarna samt Schweiz hava en representant. De schweiziska myndigheterna skola fullgöra sina ovan angivna uppgifter i nära samarbete med kommissionen samt giva densamma del av alla upplysningar och alla dokument, som kommissionen finner erforderliga med hänsyn till undersökningarnas och likvidationens syfte. De schweiziska myndigheterna skola undersöka alla de tillgångar, som de själva eller den blandade kommissionen finner skäl misstänka såsom tyska tillgångar eller vilkas bona-fideinnehav ifrågasättes av kommissionen. Undersökningsresultatet skall i varje särskilt fall diskuteras med kommissionen. Beslut av större vikt, såsom fastställande av villkoren för försäljning av tysk egendom i allmänhet eller i enskilda fall, må icke fattas utan föregående konsultation med den blandade

kommissionen. Vid oenighet mellan denna och de schweiziska myndigheterna kan frågan hänskjutas till en för ändamålet särskilt inrättad skiljedomstol.

Slutligen skall Schweiz ställa 250 miljoner schw. francs i guld till de allierades förfogande, varigenom de allierade kraven på restitution av rövat guld anses slutligt reglerade.

Avtalet ratificerades av det schweiziska parlamentet den 28 juni 1946.

Från allierad sida eftersträvades uppenbarligen likartade avtal med övriga neutrala länder, varvid man avsåg att, sedan uppgörelse nåtts med Schweiz och Sverige — de två länder, där de mest betydande tyska tillgångarna ansågos föreligga — vända sig till Spanien, Portugal, Irland samt Argentina och Turkiet, vilka båda sistnämnda länder i ifrågavarande hänseende likställdes med de neutrala.

Svensk-allierade förhandlingar i Washington 1946.

Vid förhandlingarna med Sverige i Washington, vilka inleddes den 31 maj, företrädde den allierade sidan av tre delegationer, en för Förenta Staterna — vars chef tillika var ordförande under förhandlingarna — samt en brittisk och en fransk delegation. Det framhölls emellertid från de allierade delegaternas sida, att de representerade icke blott sina egna regeringar utan de 18 signatärmakterna till den förut nämnda Pariskonventionen angående det tyska skadeståndet och att de hade att till dessa redovisa resultatet av förhandlingarna.

Liksom under de tidigare i Stockholm förda underhandlingarna fäste de allierade stort avseende vid frågan om *kontrollen och elimineringen av de tyska intressena* i Sverige. Man sökte därför ånyo få till stånd en gemensam svensk-allierad kontroll över de tyska tillgångarna i likhet med vad som överenskommits med Schweiz. Redan under ett tidigt stadium av förhandlingarna framlades förslag till överenskommelse härom. Enligt detta förslag skulle de allierade erhålla ett betydligt större medinflytande vid förvaltningen och försäljningen av tysk egendom än enligt nu rådande system. Från svensk sida avböjdes en dylik gemensam kontroll och hävdades, i anslutning till tidigare svenska deklARATIONER, att kontrollen helt måste tillkomma de för detta ändamål särskilt tillsatta svenska organen. Man vore beredd att, liksom hittills, delgiva de allierade alla upplysningar av betydelse för uppnåendet av de gemensamma syftena. Däremot kunde man icke utfästa sig att i förväg konsultera de allierade beträffande olika åtgärder som kunde ifrågakomma under förvaltnings- och likvidationsprocessens gång och ej heller beträffande de undantag från skingringsförbudet, som kunde befinnas påkallade.

Någon närmare diskussion av omfattningen och storleken av de tyska tillgångarna i Sverige förekom icke. Å allierad sida accepterades de uppskattningar som verkställdes å svensk sida, huvudsakligen med hjälp av 1945 års deklARATION till flyktkapitalbyrån. Dessa ha utmynnat — efter nedskrivning med hänsyn till möjlig värdeminskning vid en tvångsrealisation — i en totalsiffra på 378 miljoner kronor, inberäknat innesående clearingmedel.

I samband med kontrollfrågan upptogs från de allierades sida vissa önskemål beträffande *här befintliga tyska medborgare*. Det vore nämligen enligt allierad uppfattning ett viktigt led i skapandet av säkerhet mot varje tyskt inflytande, att alla de tyskar, som kunde betraktas såsom icke önskvärda (obnoxious) återsändes till Tyskland. Framställningar härom hade från tid till annan redan gjorts genom de allierade beskickningarna i Stockholm, varvid man överlämnat förteckningar å de tyskar, som enligt allierad uppfattning borde hemsändas. Från svensk sida hävdades att jämväl denna fråga vore en intern svensk angelägenhet, som finge prövas av vederbörande svenska myndigheter. Dessa hade att avgöra i vad mån en tysk medborgare skulle anses så »skadlig», att han borde hemsändas. Från allierad sida förklarade man sig godtaga denna ståndpunkt. Man hemställde emellertid, att prövningen av ifrågakvarande tyska medborgare och, i förekommande fall, deras hemsändande, måtte i möjligaste mån påskyndas.

Den slutliga *dispositionen av de vid likvidationen inflyttna medlen* blev under förhandlingarnas gång den centrala frågan. Till en början utvecklades å ömse sidor den principiella inställningen. Den svenska rättsståndpunkten klarlades därvid i anslutning till tidigare från svensk sida avgivna deklARATIONER. Från allierad sida hävdades i huvudsak följande:

De allierades ställning i Tyskland vore numera icke att betrakta blott såsom krigförande ockupanters sådan den reglerats genom Haagkonventionens föreskrifter. Eftersom fiendligheterna i Tyskland upphört, ehuru formellt fredsfördrag icke ännu kommit till stånd, vore 1907 års lantkrigsreglemente icke tillämpligt på den rådande situationen. Läget vore i stället, att Tysklands kapitulation utan villkor samt försvinnandet av varje tysk regeringsmakt lett till de allierades övertagande av högsta makten i Tyskland, i enlighet med Berlin-deklarationen den 5 juni 1945. Härigenom hade de också övertagit alla en tysk regerings befogenheter. De ägde sålunda även befogenhet att utfärda lagar och förordningar, gällande för tyska medborgare. Liksom tidigare den tyska regeringen, med stöd av den tyska valutalagstiftningen, alltsedan 1938 kunnat förfoga över sina medborgares egendom även i utlandet, så ägde jämväl den nuvarande högsta myndigheten i Tyskland, kontrollrådet, utfärda föreskrifter härom. Den tyska valutalagstiftningen hade åtminstone de facto vunnit erkännande i utlandet. Detsamma vore f. ö. förhållandet med likartad lagstiftning av förfogandekaraktär inom de allierade länderna. Det ansågs därför numera möjligt för en regering att »mobilisera» sina undersåtars tillgångar i främmande länder. Den av kontrollrådet utfärdade lagen den 30 oktober 1945 hade givits med stöd av denna rättsgrund.

Även om denna uppfattning av den legala frågan kunde sägas innebära ett visst mått av rättslig nydaning — en nydaning som dock stöddes av flertalet nationer i världen — överensstämde den i vart fall, enligt de allierades mening, med de rättskänslans krav, som här gjorde sig starkt gällande. Det skulle nämligen framstå såsom obilligt, om, medan tysk egendom inom Tyskland ostridigt kunde disponeras för skadestånds- eller återuppbyggnadsändamål, de tyska medborgare, som placerat sin egendom i Sverige, skulle va-

ra skyddade mot dylika förfoganden. Tyskland hade med sin »totala» krigsföring överfallit och plundrat oskyldiga stater och deras medborgare och därmed ådragit sig en »total» skadeståndsskyldighet. Det vore därför rimligt, att tysk egendom, var den än befunne sig, användes för att i någon ringa mån kompensera de oerhörda förluster, som vållats av den tyska aggressionen. Frågan huruvida Sverige önskade medverka till en dylik lösning vore i första hand en fråga om svensk »public policy». I betraktande av det uppenbara behovet av all möjlig hjälp till återuppbyggnaden i de förhärjade länderna skulle det närmast uppfattas som en ovänlig inställning, därest man å svensk sida endast av formella, juridiska skäl vägrade medverka till åtminstone en praktisk lösning av frågan.

När det från svensk sida framhölls, att de svenska fordringarna på Tyskland uppgingo till betydligt större belopp än de samlade tyska tillgångarna i Sverige, hävdades å allierad sida, att det icke kunde anses överensstämma med rättskänslans krav att tillerkänna fordringsägare, som investerat kapital i tyska företag, bättre rätt till dessa tillgångar än offren för den tyska aggressionen. Sverige vore givetvis icke det enda land, som hade fordringsägare med anspråk på betalning ur det tyska konkursboet. Innehavare av exempelvis tyska rikslåneobligationer funnes i snart sagt alla länder, och det skulle uppenbarligen göra ett beklagligt intryck, om de i Sverige skulle tillgodonjuta en helt annan behandling än i övriga delar av världen. Krav från dylika fordringsägare hade enligt allierade uppgifter konsekvent avvisats i de allierade länderna.

För övrigt kunde man på allierad sida icke finna, att ett förnöjande av de svenska fordringsägarna kunde äga rum utan att rättsståndpunkten frånginges. Gällande svenska clearinglagstiftning syntes nämligen icke medgiva, att de tyska tillgångarna i Sverige helt toges i anspråk för betalning av svenska fordringar på Tyskland. Då de tillgångar, som icke kunde indragas i en dylik clearing, i vart fall icke kunde betraktas som svensk egendom utan allenast såsom tysk, syntes de utan något våldförande av rätten kunna disponeras av de allierade myndigheterna, som åtminstone tillsvidare vore de faktiska företrädarna för det tyska folkhushållet och för övrigt hade betydande utgifter för dess understödjande. Med hänsyn till möjligheten att dessa tillgångar skulle reserveras för en blivande tysk regering, framhölls å allierad sida i första hand, att en sådan ståndpunkt icke syntes förenlig med den från svensk sida deklarerade avsikten att eliminera alla tyska intressen. Dessutom förklarades, att de allierade i varje fall komme att se till, att den tyska regering, som kunde komma att tillsättas, finge avstå från alla anspråk på sådana tillgångar.

Den uppgörelse i huvudfrågan, varom man slutligen enades, blev följande.

De tyska tillgångarna i Sverige skola omhändertagas, kontrolleras och likvideras genom flyktkapitalbyråns försorg. Därvid skall hittills förekommande utbyte av informationer med de allierade myndigheterna fortsättas. Någon skyldighet att konsultera de allierade, innan beslut fattas i frågor rörande kontrollen och likvidationen, föreligger icke å svensk sida.

Egendom tillhörig tyska medborgare, som äro bosatta i Sverige och som icke skola hemsändas, beröres icke av uppgörelsen. I övrigt bevilja de svenska myndigheterna undantag från skingringsförbudet, och därmed från likvidationen, i enlighet med gällande svenska lagstiftning och hittills tillämpad praxis. Vid försäljning av tyska tillgångar skola de svenska myndigheterna tillse, att kravet på säkerhet mot varje tyskt inflytande tillgodoses.

Av de vid likvidationen inflytande medlen, vilka uppskattas till 378 miljoner kronor, skola 150 miljoner anses såsom den återstod, som erhålles, sedan svenska fordringar i viss utsträckning erhållit betalning i enlighet med gällande svenska clearinglagstiftning. Denna återstod bör tillkomma det tyska folkhushållet, därvid det statsrättsliga läget i Tyskland kan lämnas å sido. Beloppet bör sålunda få disponeras av den eller dem, som de facto företräda det tyska folkhushållet, f. n. alltså den allierade administrationen i de olika zonerna. Beloppet får användas för inköp för detta folkhushålls räkning även i andra länder än Sverige. Det förutsättes att de tyska rättsägarna genom de allierades försorg i sitt hemland skola erhålla kompensations, i den mån deras egendom i Sverige likvideras.

Denna principlösning innebär sålunda, att de allierade icke ha någon andelsrätt eller annat intresse i utfallet av likvidationen av de tyska tillgångarna i Sverige — utöver det indirekta intresset i de 150 miljoner, som anvisats för inköp för Tyskland — även om likvidationen skulle giva en större behållning än den nu uppskattade, d. v. s. 378 miljoner kronor. I enlighet härmed blir fördelningen och dispositionen av övriga 228 miljoner, eller det större eller mindre belopp, som likvidationen inbringar, en intern svensk angelägenhet. Vidare märkes att, enär uppgörelsen endast berör de tre västra zonerna i Tyskland, de tre västallierade regeringarna skola bekräfta, att Sovjetunionen icke har några anspråk på ifrågavarande tillgångars användning för den av unionen förvaltade delen av det tyska folkhushållet. Slutligen fastslås att, för förebyggande av framtida tyska krav gentemot Sverige, de allierade åtaga sig att tillse, att en blivande tysk regering för sin del godkänner de angivna dispositionerna beträffande den tyska egendomen.

Denna uppgörelse i frågan om de tyska tillgångarna i Sverige tillgodoser uppenbarligen icke de allierade önskemålen om bidrag till återuppbyggnaden av de befriade länderna. Detta är emellertid i viss mån fallet med en förklaring som i sammanhanget avgavs från svensk sida. Enligt denna skall Sverige lämna fortsatt finansiell hjälp för de angivna ändamålen inom en ram av 125 miljoner kronor. Dessa bidrag från svensk sida — vilka sålunda icke härröra från de tyska tillgångarna — skola omfatta dels 50 miljoner kronor till den internationella flyktingkommittén i London att användas för gottgörelse och ny bosättning åt de offer för nazistregimen, vilka icke kunna repatrieras, dels, såsom en fortsättning av de svenska bidragen till återuppbyggnaden av de krigshärjade länderna, 75 miljoner kronor, närmast avsedda att utgå i form av avskrivningar å redan lämnade eller framtida krediter.

Frågan om fördelningen av detta senare belopp vållade under förhandlingarna betydande svårigheter, enär man å allierad sida önskade redovisa det-

samma såsom skadeståndsbidrag att fördelas i enlighet med de i Pariskonventionen fixerade andelarna. Från svensk sida förklarades emellertid, att beloppets karaktär av ett fristående svenskt bidrag — utgående av statsmedel och utan direkt samband med de tyska tillgångarna — nödvändiggjorde, att såväl fördelningen mellan olika mottagarländer som formen för medlens transferering helt bestämdes av svenska vederbörande. För att i någon mån tillmötesgå de allierade önskemålen begränsades fördelningen av bidraget till de stater, som vore anslutna till Pariskonventionen. Därjämte förklarades att utbyte av synpunkter med de allierade — d. v. s. ockupationsmakterna i de tre västra zonerna — samt välvillig prövning av deras önskemål skulle äga rum, innan fördelningen fastställdes, samt att sättet för utbetalning och transferering av de sålunda bestämda andelarna skulle bli föremål för överläggning med vederbörande mottagarland.

Vid sidan av denna behandling av huvudämnet för förhandlingarna genomgicks övriga på dagordningen upptagna frågor.

I *guldfrågan* gjordes från svensk sida redan vid förhandlingarnas inledande klart, att svenska regeringen — i analogi med sin tidigare deklarerade ståndpunkt att medverka till restitution av all folkrättsstridigt rövad egendom — vore beredd att återställa monetärt guld, som genom tyska åtgärder rövats från ockuperade länder. Den närmare tillämpningen av denna principståndpunkt blev emellertid föremål för långvariga diskussioner, särskilt frågan, huru skulle förfaras med rövat guld, som Sveriges riksbank köpt av tyska riksbanken men sedermera sålt till tredje land. Resultatet av överläggningarna är att restitutionskravet — enligt svensk önskan — begränsas till guld, som Sverige hade i sin besittning den 1 juni 1945.

Beträffande den tyska stasegendomen i inskränkt mening, den s. k. *officiella egendomen*, d. v. s. främst tyska beskickningens och konsulatens egendom i Sverige, gjordes från allierad sida gällande, att bestämmanderätten över densamma nu tillkomme de allierade, sedan de övertagit högsta makten i Tyskland. Från svensk sida hävdades, att ett erkännande av en dylik bestämmanderätt skulle innebära ett accepterande av den allierade rättsståndpunkt som man icke velat godkänna såsom grundval för uppgörelsen. Ett allierat förslag att man å svensk sida tills vidare skulle utfästa sig att icke träffa någon slutlig disposition beträffande den officiella egendomen utan föregående samråd med de allierade avböjdes likaledes å svensk sida.

De frågor, som närmast berörde svenska intressen, nämligen *den svenska egendomen i Tyskland, svartlistningen samt frigörandet av de spärrade svenska tillgångarna i Förenta Staterna*, hade av de allierade upptagits på dagordningen såsom sekundära och beroende av lösningen av de övriga, såsom huvudfrågor upptagna spörsmålen. På svensk begäran upptogs emellertid dessa frågor till principdiskussion, innan man kommit till någon lösning av frågan om de tyska tillgångarna.

Frågan om *den svenska egendomen i Tyskland* hade enligt allierad uppfattning intet samband med övriga på dagordningen upptagna frågor. Det hävdades å svensk sida, att denna egendom såsom neutral borde åtnjuta

skydd mot att tagas i anspråk för skadeståndsmål och att, därest allierade myndigheter förfogade över densamma, ägaren resp. de svenska intressenterna vore berättigade att direkt utfå ersättning.

Denna uppfattning vägrade man på allierad sida bestämt att godkänna. Den allierade ståndpunkten vore följande: De investeringar som gjorts i Tyskland av utländska medborgare — allierade eller neutrala — voro underkastade tyska lagar och förordningar och följde Tysklands öden i med- och motgång. En transferering av egendomen eller dess värde vore lika utesluten nu som under nazistregimen. Vad särskilt beträffade de svenska dotterbolagen i Tyskland, underströks, att de svenska rättigheterna utgjordes av en på aktieinnehav grundad andelsrätt i ett tyskt rättssubjekt — på samma sätt som de tyska intressena i de tyskägda bolagen i Sverige endast innebure ett anspråk på utdelning i likvidationen av dessa, vilken verkställdes helt enligt svenska föreskrifter. Det framhölls att icke heller de allierade investeringarna i Tyskland kunde erhålla någon annan behandling. Man åberopade vidare precedensfall från tiden efter föregående världskrig, då genom internationell skiljedom fastställdes, att amerikanska dotterbolag i Tyskland kunde frångas egendom, som inginge i det tyska skadeståndet, och att de amerikanska moderbolagen ej direkt kunde utfå ersättning för sådan egendom. Att man, under åberopande av den svenska neutraliteten under kriget, skulle i detta hänseende kunna utverka en förmånsställning för Sverige framför de länder som burit bördan av försvaret mot nazismen, vore, enligt de allierade förhandlarnas mening, uppenbarligen helt uteslutet.

Vad man från allierad sida kunde utlova i fråga om de svenska intressena i Tyskland, vore emellertid: 1) Icke-diskriminatorisk behandling av svensk egendom eller egendom, vari finnas väsentliga svenska ägareintressen. 2) Rättvis ersättning i Tyskland (equitable compensation in Germany), d. v. s. i tyskt mynt, för beslag och andra dispositioner, vidtagna av ockupationsmyndigheterna i resp. zoner. Det ankomme på kontrollrådet och de lokala myndigheterna i Tyskland att giva närmare föreskrifter om dylik ersättning. 3) Rätt att genom en mindre, officiell delegation inspektera och undersöka egendomens tillstånd.

Dessa utfästelser gällde emellertid blott de tre västallierade zonerna, eftersom de allierade förhandlarna, i dessa lika litet som i andra avseenden, kunde göra något uttalande beträffande ryska zonen.

Frågan om ersättning för lidna förluster under krigsoperationerna kunde man å allierad sida överhuvud icke diskutera; man erinrade blott om de stora förluster, som de allierade själva gjort av samma skäl.

Beträffande de *svarta listorna*, liksom beträffande *spärningen av de svenska tillgångarna i Förenta staterna*, framhölls från allierad sida redan vid förhandlingarnas inledande, att dessa åtgärder icke komme att användas såsom påtryckningsmedel i de pågående förhandlingarna. De vore helt motiverade av s. k. säkerhetsskäl och skulle hävas, så snart dylika skäl ej längre gjorde dem påkallade. Därest uppgörelse beträffande kontrollen

och dispositionen av de tyska tillgångarna i Sverige kunde träffas, skulle säkerhetsskäl icke längre hindra de svarta listornas avskaffande för Sverige eller frigivandet av de svenska tillgångarna.

Från svensk sida hävdades, att alla rimliga säkerhetsskäl redan vore tillgodosedda genom de omfattande åtgärder för kontroll av de tyska intressena, som vidtagits av svenska regeringen, varför alla till den ekonomiska krigföringen hörande åtgärder av detta slag snarast borde upphävas.

Under förhandlingarnas gång meddelades från allierad sida, att beslut fattats om svarta listans definitiva upphävande för Sverige såväl som för samtliga neutrala länder. Från svensk sida inriktade man sig därefter på att erhålla allierade förklaringar, att svartlisteverksamheten icke skulle fortsättas i andra former, inofficiella eller konsultativa, exempelvis vid tillhandagåendet av amerikanska affärsföretag med upplysningar rörande affärsförbindelser i utlandet. Förklaring av sådant innehåll avgavs från allierad sida. Från amerikansk sida framhölls dock, att man icke kunde undanhålla de amerikanska affärsmän, som hänvände sig till amerikanska myndigheter med förfrågningar om utländska firmor, upplysning huruvida vederbörande firma varit svartlistad samt, i så fall, anledningen härtill.

Beträffande de *svenska tillgångarna i Förenta staterna* förklarade man sig å amerikansk sida beredd att snarast möjligt frigiva dessa enligt i stort sett samma förfarande, som tillämpats vid frigivningen av de allierade staternas tillgångar, vilka ävenledes varit spärrade under kriget. De tekniska modaliteterna för detta arrangemang skulle göras till föremål för senare överläggningar mellan experter å ömse håll. Dylika överläggningar hava inletts men ännu icke slutförts. Å svensk sida förutsattes givetvis, att de ifrågavarande modaliteterna komma att stå i samklang med överenskomna principer och tillvägagångssätt för kontroll och likvidering av de tyska tillgångarna i Sverige, däri inbegripet tillgångar, vilkas realvärde bestå av tillgodohavanden i Förenta staterna.

Sedan enighet uppnåtts mellan förhandlingsdelegationerna om angivna lösningar av de olika frågorna, utarbetades förslag till uppgörelse. Med hänsyn därtill att uppgörelsen i stort sett utgjordes av mer eller mindre ensidiga förklaringar angående resp. regeringars politik och intentioner, ansågs den böra givas en därefter avpassad form. Man enades därvid om att det uppnådda förhandlingsresultatet skulle bekräftas genom en skriftväxling mellan delegationscheferna, vari de å ömse sidor avgivna förklaringarna återgivas. Förslag till dylik skriftväxling utarbetades gemensamt av delegaterna och underställdes vederbörande regeringar i mitten av juli månad. Sedan godkännanden ingått från resp. länder — för Sveriges del under förbehåll för riksdagens prövning — verkställdes skriftväxling mellan delegationscheferna i Washington den 18 juli 1946.

Texterna till skriftväxlingen ha bifogats propositionen.

Regleringen av huvudfrågorna, d. v. s. om dispositionen av *de tyska tillgångarna*, *guldfrågan* samt *den svenska egendomen i Tyskland*, angives i

tvenne brev (litt. A och B), vilka ha karaktären av huvuddokument. Till dessa ansluta sig vissa kompletterande skrivelser, berörande

dels innebörden av den svenska förklaringen om de tyska tillgångarnas disposition (nr 11),

dels tyska tillgångar i utlandet, som innehavas via svenska medborgare eller institutioner (nr 2),

och dels guldförklaringens tillämpning (nr 13).

De svenska förklaringarna beträffande *kontrollen av de tyska tillgångarna* och *de fristående svenska bidragen* hava intagits i särskilda brev, nr 9 och 10.

Den allierade förklaringen beträffande *svarta listan* och den amerikanska beträffande *de svenska tillgångarna i Förenta staterna* behandlas i brev nr 7 resp. 15.

I övrigt ingå i skriftväxlingen kortfattade förklaringar i följande mer eller mindre tekniska frågor, nämligen

dels särskild undersökning beträffande rövade värdepapper (nr 1),

dels repatriering av tyska medborgare (nr 3),

dels tyska statsjärnvägarnas egendom i Sverige (nr 4),

dels tyska patent och varumärken (nr 5),

dels tysk officiell egendom (nr 6),

dels svensk representation i Tyskland (nr 8),

dels danaarv efter personer som avlidit i Tyskland till följd av nazistförljelser (nr 12),

dels slutligen tyska handelskammaren i Sverige (nr 14).

Av de ovan angivna frågorna har redogörelse redan lämnats rörande repatrieringen av tyska medborgare och rörande den tyska officiella egendomen i Sverige. Skriftväxlingen i dessa frågor utgör blott en sammanfattning av den förda diskussionen. Detsamma gäller skriftväxlingen beträffande tyska handelskammaren och den svenska representationen i Tyskland.

Beträffande de tyska patenten må nämnas, att den i skriftväxlingen berörda, interallierade överenskommelsen i ämnet numera avslutats och att Sverige nyligen erbjudits ansluta sig till densamma. Frågan härom är för närvarande föremål för särskild utredning. I avvaktan på denna utredning ha svenska vederbörande för avsikt att tillsvidare icke medgiva försäljning eller annan överlåtelse av tyska patent, försåvitt överlåtelsen icke sker i samband med försäljning av tyskkontrollerat företag, som innehar patentet i fråga.

I fråga om rövade värdepapper, tyska handelskammaren, danaarv samt genom förmedling av svensk innehavd tysk egendom i utlandet har från svensk sida endast ställts i utsikt vissa undersökningar.

Å allierad sida önskades att — i likhet med vad som överenskommits med Schweiz — möjlighet skulle finnas att vädja till en gemensamt utsedd skiljedomare, i händelse man å allierad sida icke kunde godtaga svenska myndigheters beslut i fråga om verkställandet av de olika svenska deklARATIONERNA. Detta önskemål avböjdes å svensk sida och i stället infördes i huvuddokumen-

tet en skiljedomsklausul, vilken dock endast gäller den principiella uppgörelsen beträffande de tyska tillgångarna och guldfrågan.

Föredragande departementschefen har framhållit att de allierade regeringarnas ståndpunkt till frågan om dispositionen av tyska tillgångar utanför Tyskland har varit, dels att man genom likvidation av dessa tillgångar borde eliminera de tyska ekonomiska intressena utom landet såsom ett möjligt underlag för nya rustningar, dels att man med hjälp av intäkterna vid likvidationen borde bereda de krigshärjade länderna viss ersättning för skador vållade genom det tyska angreppet. Man möter alltså å ena sidan ett ekonomiskt säkerhetskrav, å andra sidan ett kompensationskrav.

Redan från början har från svensk sida förklarats, att den allierade ståndpunkten blott i viss begränsad utsträckning kunde godtagas. Sverige har sålunda kunnat ansluta sig till säkerhetskravet och icke heller funnit hinder möta mot att genomföra en likvidation av de tyska tillgångarna; de åtgärder som redan vidtagits i syfte att tillgodose berörda krav framgå av den förut lämnade redogörelsen. Däremot lämnar icke svensk rätt, och, enligt svensk uppfattning, ej heller vedertagen internationell rätt, stöd för ett utlämnande till de allierade av de likvida medel, som skapats genom realisationsförfarandet. Dessa likvida medel äro att betrakta såsom tysk egendom och böra disponeras i enlighet därmed. Sverige har mot denna bakgrund ansett sig böra avvisa kravet på transferering till de allierade av ifrågavarande medel såsom kompensation för de skador dessa åsamkats genom den tyska krigföringen.

Det uppnådda förhandlingsresultatet kan mot bakgrunden av det sagda i korthet anges innebära följande. Sverige åtager sig att fullfölja nuvarande kontroll- och likvidationsförfarande för tillgodoseende i full utsträckning av säkerhetskravet, varvid utbyte av informationer med de allierade fortsättes men utan skyldighet för svenska vederbörande att konsultera de allierade innan beslut fattas. Den genom likvidationen uppkomna behållningen betraktas såsom tysk egendom. Till den del denna egendom i enlighet med redan tidigare gällande clearingförfarande anses kunna disponeras för clearing mot svenska fordringar skall så ske. I övrigt bör den såsom tysk egendom vara disponibel för det tyska folkhushållets räkning. Då emellertid detta för närvarande — oavsett det statsrättsliga läget — rent faktiskt administreras av allierade myndigheter, böra dessa anses befogade att för inköp för tysk räkning disponera restbeloppet. Denna disposition, som skall bli föremål för särskilda uppgörelser, är uttryckligen begränsad till att gälla tyska folkhushållets behov.

Beträffande de svenska åtagandena i förevarande sammanhang må vidare nämnas, att Sverige — i enlighet med en redan från början intagen principståndpunkt — förklarat sig vilja avstå det guld i svensk besittning den 1 juni 1945, som kunde bevisas vara taget från ockuperade länder.

Från svensk sida framhölls vid förhandlingarna, att de kompensationskrav, som man funnit sig böra avvisa, icke kunde bedömas utan hänsynstagande till Sveriges allmänna finansiella stödverksamhet under efterkrigs-

tiden. Sverige hade för sin del för avsikt att i viss utsträckning fullfölja denna verksamhet. I samband med förhandlingarna har man nu förklarat, att så skall ske inom en ram av sammanlagt 125 miljoner kronor, varav 50 miljoner för den s. k. internationella flyktingkommittén i London. Återstoden, 75 miljoner kronor, utgör ett tillägg från svensk sida till de bidrag till det internationella återuppbyggnadsarbetet, som redan utgått av svenska statsmedel och vilkas fördelning bestämmes av Sverige.

En förutsättning för en uppgörelse angående den tyska egendomen efter angivna linjer har från svensk synpunkt varit, att de enskilda tyskar, vilkas egendom likviderats, skola få ersättning för sin egendomsförlust. De allierade skola svara för utbetalning av denna ersättning.

Det har vidare ansetts nödvändigt att fastslå, att de allierade regeringarna vid ett kommande fredsslut med Tyskland skola tillse, att de avtalade transaktionerna med avseende på tysk egendom från tysk sida godkännas.

Ett annat svenskt krav har varit att ersättning erhålles för allierade förfoganden över egendom i Tyskland som direkt eller indirekt är att anse såsom svensk. Den allierade förklaringen innehåller i detta hänseende endast ett allmänt uttalande om skydd utan diskriminering för all egendom tillhörig vänskapligt sinnade stater eller deras medborgare samt om utbetalning i Tyskland av rättvis ersättning för förfoganden över sådan egendom. I nära sammanhang med denna förklaring från allierad sida står löftet, att man från svensk sida skall få verkställa inspektion av den svenska egendomen i de tre västra zonerna av Tyskland. En delegation, vari de större, intresserade företagen äro representerade, torde inom den närmaste tiden komma att avresa till Tyskland för verkställandet av dylik inspektion.

I denna allmänna översikt över uppgörelsens huvudinnehåll må till slut nämnas, att utfästelse från allierad sida lämnats om avskaffande av den s. k. svartlistningen i vad denna gällde Sverige och svenska medborgare utomlands, en utfästelse, som redan uppfyllts före uppgörelsens ikraftträdande. Samtidigt har man från allierad sida förklarat, att den diskriminering mot företag och individer, som de svarta listorna innebär, icke skall fortsättas i inofficiella eller rådgivande former.

Från amerikansk sida har vidare utfästelse lämnats att snarast möjligt frigöra de spärrade svenska tillgångarna i Förenta Staterna, varvid det närmare förfarandet härför skall bli föremål för särskilda överläggningar. De förslag till dylikt förfarande som hittills under hand framlagts från amerikansk sida, hava icke kunnat å svensk sida accepteras, bl. a. enär de icke syntes stå i full överensstämmelse med de överenskomna principerna för likvideringen och dispositionen av de tyska tillgångarna. Innan överenskommelsen sättes i kraft bör alltså en uppgörelse i deblockeringsfrågan hava träffats.

Intäkterna vid en likvidation av de tyska tillgångarna i Sverige ha preliminärt uppskattats till i runt tal 375 miljoner kronor. Av detta belopp har en summa på omkring 225 miljoner kronor beräknats motsvara sådana tillgångar som böra tvångsvis disponeras för betalning av tyska skulder till

Sverige enligt clearinglagstiftningens principer. I enlighet härmed har avtalats, att det saldo som skall kunna användas för inköp för tysk räkning skall utgöra 150 miljoner kronor. Siffran är definitiv och påverkas icke om utfallet av likvidationsförfarandet i den ena eller andra riktningen skulle avvika från beräkningarna. Transfereringen av ifrågavarande belopp å 150 miljoner kronor är en automatisk konsekvens av den svenska ståndpunkten, att medlen äro tysk egendom.

Värdet av det guld, som skall avstås, kan enligt hittills föreliggande utredningar uppskattas till närmare 30 miljoner kronor.

Då de i utsikt ställda anslagsanvisningarna uppgå till 125 miljoner kronor, blir alltså det totala belopp som kommer att gå till utlandet ($150 + 30 + 125 =$) 305 miljoner kronor. Det är emellertid missvisande att betrakta detta såsom en homogen svensk prestation att sammanställa med det beräknade värdet av de tyska tillgångarna i Sverige. De 150 miljoner kronor, som skola transfereras för tysk räkning äro sålunda, såsom redan framhållits, att betrakta såsom tysk egendom, mot vilken svenska rättsanspråk icke böra göras gällande. Anslagen på 125 miljoner kronor äro en fristående svensk prestation baserad på svenska statsmedel, vilken faller inom ramen av en redan upplagd politik. Vad slutligen beträffar löftet att avstå visst guld, gäller detta egendom som icke medräknats i värdet av de tyska tillgångarna i Sverige.

Den likvidation av den tyska egendomen, som förutsättes i uppgörelsen, är avsedd att verkställas av flyktkapitalbyrån med stöd av de befogenheter, som erhållits genom den i december 1945 antagna ändringen av kontrollagen och den samtidigt utfärdade administrationslagen. Denna lagstiftning är nämligen tillräckligt vidsträckt för att medgiva även en allmän likvidation av tysk egendom här i riket.

Frågan om bildandet av ett särskilt bolag för genomförandet av vissa åtgärder i samband med likvidationen anmäles i annat sammanhang av chefen för handelsdepartementet.

Den clearing av svenska fordringsanspråk mot tyska tillgångar i Sverige, som jämväl förutsättes enligt uppgörelsen, bör, såsom nyss antytts, äga rum med stöd av gällande clearinglagstiftning. Bland de fordringar, som skola utfå betalning genom detta förfarande, böra medräknas statsverkets oguldna fordringar på Tyskland, inklusive den fordran, som uppkommer genom utlämnande av det s. k. rövade guld, vilket mottagits såsom fullgod likvid i betalningssammanhang som eljest skulle reglerats över clearingen och mot uttrycklig försäkran att guld ej skulle härstamma från ockuperat land. Därjämte bör övervägas huruvida och i vilken utsträckning utdelning skall ifrågakomma för kapitalbelopp — bl. a. å de tyska rikslånen — även i de fall, då dessa enligt kontraktbestämmelserna ännu icke äro förfallna. Vidare kan ifrågasättas, huruvida viss begränsad del av de inflytande medlen bör användas till en fond för tillgodoseende av de särskilda anspråk på ersättning utanför den normala clearingens ram, som må befinnas skäligen.

Enligt clearinglagstiftningen tillkommer det Kungl. Maj:t att giva närmare

föreskrifter i samband med clearingen. I den mån den fortsatta utredningen av frågan om fördelningen av influtna medel giver vid handen, att dessa böra tagas i anspråk för ändamål som falla utanför den normala clearingens ram, torde fråga härom böra underställas riksdagen.

Slutligen bör övervägas, huruvida, i samband med att föreskrift meddelas om betalning av fordringar ur clearingmedel, jämväl bör stadgas, att vissa fordringar böra utgå med förmånsrätt och övriga erhålla utdelning blott i den mån återstående tillgångar förslå.

Det belopp å 150 miljoner kronor, som enligt vad förut anförts skall disponeras för finansiering av tysk import genom ockupationsmyndigheternas försorg, bör utbetalas av riksbanken med rätt att erhålla ersättning av de medel, som inflyta genom likvidationen av de tyska tillgångarna i Sverige.

Frågan om medelsanvisning för utbetalning av de 50 resp. 75 miljoner kronor vilka icke härröra ur de tyska tillgångarna, liksom för täckande av riksbankens förlust i anledning av utlämnandet av viss kvantitet guld, upptages i annat sammanhang av chefen för finansdepartementet.

Föreliggande uppgörelse synes departementschefen innefatta en ur svensk synpunkt godtagbar och med svenska rättssynpunkter förenlig lösning av ifrågavarande problem.

I vad den träffade uppgörelsen rör den tyska egendomen i Sverige, innebär den i huvudsak följande:

Utskottet.

I den mån denna egendom enligt gällande svenska clearinglagstiftning anses kunna tagas i anspråk för betalningar av svenska fordringar i Tyskland, skall så ske. Frågan om fördelningen av de för detta ändamål disponibla medlen förblir en intern svensk angelägenhet. Värdet av de tillgångar, som på detta sätt tagas i anspråk, uppskattas till 225 miljoner kronor, vilket motsvarar omkring 60 % av det beräknade totalvärdet av den tyska egendomen i Sverige. Värdet av övriga här befintliga tyska tillgångar — mot vilka sålunda svenska rättsanspråk icke ansetts böra göras gällande — skall ställas till det tyska folkhushållets förfogande. Det för detta ändamål disponibla beloppet har — oberoende av utfallet av likvidationen av dessa tillgångar — fixerats till 150 miljoner kronor, motsvarande cirka 40 % av de tyska tillgångarna i Sverige. Detta belopp disponeras, efter särskild överenskommelse med svenska regeringen, av de i uppgörelsen deltagande allierade regeringarna, vilka — oavsett det statsrättsliga läget i Tyskland — för närvarande rent faktiskt företräda det tyska folkhushållet. En förutsättning för uppgörelsen i denna del är att Sovjetunionen för den ryska zonen i Tyskland avstått från varje krav på tyska tillgångar i Sverige.

Den tyska egendomen i Sverige ställes alltså icke till någon del till de allierade regeringarnas fria förfogande i form av skadestånd eller dylikt, och det svenska åtagandet i fråga om det angivna beloppet av 150 miljoner kronor innebär följaktligen icke något erkännande av de överenskommelser, som träffats mellan de allierade inbördes rörande tyska skadeståndsprestationer. För att säkerställa, att medlen disponeras uteslutande för inköp —

i Sverige eller i andra länder — av sådana varor, som kunna anses för det tyska folkets försörjning väsentliga, har stadgats, att utbetalning endast må ske i den mån sådana inköp bliva från svensk sida godkända.

Dessutom har under förhandlingarna från svensk sida lämnats utfästelse om bidrag med dels 50 miljoner kronor till den internationella flyktingkommitténs förfogande, dels 75 miljoner kronor att enligt regeringens direktiv fördelas mellan de länder, som anslutit sig till skadeståndskonventionen i Paris. I särskild proposition har äskats riksdagens godkännande av dessa åtaganden.

Det hade uppenbarligen varit önskvärt att i samband med den träffade uppgörelsen uppnå en tillfredsställande reglering även av den ur svensk synpunkt betydelsefulla frågan om skyddet för de svenska ekonomiska intressena i Tyskland, bl. a. de där etablerade svenska dotterbolagens egendom. Denna fråga är genom förevarande överenskommelse icke i vidare mån berörd än att de i uppgörelsen deltagande allierade regeringarna förklarat sin avsikt vara att utan diskriminering skydda dessa intressen. Detta förutsättes innebära samma skydd, som tillkommer motsvarande allierade intressen i Tyskland.

I likhet med departementschefen finner emellertid utskottet, att den genom skriftväxlingen nådda uppgörelsen innebär en ur svensk synpunkt godtagbar och med svenska rättsgrundsatser förenlig lösning av förevarande frågor. Ett stort mått av tillmötesgående har från svensk sida visats för möjliggörande av samförstånd utan uppoffrande av rättssynpunkterna.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition,

1:o, med godkännande av den verkställda skriftväxlingen, bemyndiga Kungl. Maj:t att, vid tidpunkt som Kungl. Maj:t prövar lämplig, sätta den därigenom träffade uppgörelsen i kraft,

2:o förklara, att riksbanken skall äga verkställa utbetalning av ett belopp å 150 miljoner kronor för inköp av förnödenheter för tysk räkning i enlighet med vad förut anförts.

Stockholm den 10 december 1946.

På utrikesutskottets vägnar:

RICKARD SANDLER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Sandler, Domö*, Björnsson, Ivar Anderson, Lindström*, Wistrand och Bergvall;

från andra kammaren: herrar Skoglund, Lindqvist, Pehrsson-Bramstorp*, Ohlin, Bagge och Hallén.

* Ej närvarande vid justeringen.